

SUMA QAMAÑA: VIURE BÉ, NO PAS MILLOR

DAVID CHOQUEHUANCA

Canceller de l'Estat Plurinacional de Bolívia, La Paz

El *Suma Qamaña* (en aimara “Viure Bé”) està basat en la vivència dels nostres pobles, un *Viure Bé* que significa viure en comunitat, en germanor, i especialment en complementarietat, és a dir compartir i no pas competir, viure en harmonia entre les persones i com a part de la natura.

El *Suma Qamaña* està renyit amb el luxe, l'opulència i el malbaratament, està renyit amb el consumisme. No és pas el mateix que el *viure millor*, el viure millor que l'altre, a costa de l'altre. No cerquem, no volem que ningú visqui millor. Volem que tothom pugui viure bé. D'altra banda, per viure millor s'ensenya a competir, per exemple, per ser el millor alumne de l'escola, per vendre més, guanyar més diners, cercar més luxe a costa dels altres. Robar, atemptar contra la natura, mentir, no és pas *Suma Qamaña*. Allò possiblement ens permeti el viure millor, però no és pas *Suma Qamaña*, ja que per *viure millor*, enfront dels altres, cal explotar, es produeix una profunda competència, es concentra la riquesa en poques mans.

Suma Qamaña és basar-se en l'*Ama Sua*, *Ama Llulla* i *Ama Qhella*, no robis, no siguis fluix, no menteixis, *jan k'arimti*, *jan lunthatampi*, *jan jairampi*, que són els seus codis principals recollits també per la Constitució Política de l'Estat Plurinacional. És fonamental que dins de les comunitats respectem aquests principis per aconseguir el *Suma Qamaña*.

Saber escoltar i compartir, saber viure i somiar

El *Suma Qamaña* té quatre principis fonamentals, que són:

1) El **saber escoltar**, té una importància enorme, escoltar-nos entre nosaltres, escoltar la Mare Terra, tots els éssers, el riu, les nostres aus, sobretot, els més humils. I qui escolta aprèn, canvia, està preparat per servir el seu poble.

2) **Saber compartir** és saber distribuir la riquesa de manera equilibrada entre tots, allò que és del poble és per al poble. A Bolívia, nacionalitzant els recursos naturals, que tornin a mans del poble. Compartir és deixar de competir per complementar-se, és saber donar per rebre, és reconèixer que tots som germans i tenim una sola mare, que és la natura, que és Pachamama, que és aquesta terra.

3) **Saber viure en harmonia i complementarietat** com a éssers humans, i especialment amb la Mare Terra.

4) **I saber somiar**, sobre com defensar la nostra identitat, com complementar-nos de manera equilibrada, per tal que el més abandonat tingui la possibilitat de compartir l'educació, la salut, la convivència natural i comunal.

Saber-se alimentar, saber beure i saber dansar

Entre d'altres aspectes fonamentals, *Suma Qamaña* és saber-se alimentar, saber combinar els menjars adequats a partir de les estacions de l'any (aliments segons l'època). Alimentar-se bé en base a la pràctica dels nostres avantpassats, que s'alimentaven amb un determinat producte durant tota una estació, garanteix la salut.

Hem de saber beure. A les nostres comunitats tenim veritables festes que estan relacionades amb les èpoques de l'any. Cada festa té un significat i l'alcohol és present a la celebració, però se'n consumeix sense exagerar ni ferir ningú. No és pas anar a un bar i emmetzinar-nos amb cervesa i matar les neurones.

Viure Bé és saber dansar, no pas simplement saber ballar. La dansa es relaciona amb fets concrets com ara la collita o la sembra. Les comunitats continuen honrant amb dansa i música la *Pachamama*, principalment en èpoques agrícoles, tot i que les danses originàries siguin considerades com a expressions folklòriques a les ciutats.

Saber-se comunicar i saber treballar

Suma Qamaña és saber-se comunicar. A l'Estat Plurinacional es pretén reprendre la comunicació que existia a les comunitats ancestrals. El diàleg és el resultat d'aquesta bona comunicació. Ens hem de comunicar com ho feien abans els nostres pares, i com resolien els problemes sense que es presentessin conflictes, ja que més que resoldre (conflictes), cerquem reconstruir (l'equilibri) per aconseguir una solució comunal que permeti la reconstrucció de l'harmonia de la comunitat i com a part de la mare natura.

A diferència del capitalisme, on es paga per treballar, a l'Estat Plurinacional es reprèn el pensament ancestral de considerar el treball com a felicitat i

Suma Qamaña (aimara) = Sumak Kawsay (quítxua) = Viure Bé (català).

festa. Per ser part del creixement de la persona, en la nostra cultura treballem des de petits.

En el *Suma Qamaña*, el treball és felicitat, des del nen fins a l'avi. Treballar és aprendre a créixer, és com respirar o caminar. No coneixem persona ni ningú vivint i gaudint del treball aliè. No treballar i explotar l'altre possiblement ens permeti *viure millor*, però això no és pas *Suma Qamaña*.

Més enllà del socialisme, el més important és la vida

A nosaltres, ens han ofert dos camins, un camí que va pel cantó del capitalisme, on allò més important són els diners, l'obtenció de la plusvàlua, el guany; la vida no importa pas, les persones no interessin. D'altra banda, el socialisme cerca la satisfacció de les necessitats cada vegada més creixents, tant materials com espirituals, de l'ésser humà.

En el *Suma Qamaña* allò més important no és pas l'ésser humà i encara menys els diners; allò més important és la vida. Anant més enllà del socialisme, tot està en funció de la vida. L'ésser humà està en segon terme, primer hi ha les formigues, les papallones, l'aigua, els rius, les pedres, els arbres, els turons, la lluna, les plantes, els animals. Després anem nosaltres.

Som part de la natura, som natura

Els éssers humans som una part "només" del cosmos, de la natura, no som pas el centre, sinó simplement una petita part. No ens toca cercar una vida harmònica entre l'ésser humà i la natura, ja que som part de la natura, som natura. Quan diem "ésser humà i natura" el separem de la natura.

Anomenada *tumpa* en aimara, la responsabilitat de la comunitat és tenir cura dels seus membres i del seu entorn, de manera que cada un tinguem cura de la salut i el benestar de tots i tot sense que manqui ningú. Sempre ens preocupem, ens vigilem, ens estem tafanejant.

En el *Suma Qamaña*, tots i tot ens podem sentir bé, gaudir plenament una vida basada en codis que han resistit més de 500 anys. Són la identitat que ens han legat els nostres avis, l'equilibri, la complementarietat i el consens, que estan tots relacionats amb el *Suma Qamaña*. A l'altra banda hi ha la dignitat, la justícia, la llibertat i la democràcia, que estan tots relacionats amb el viure millor.

En un altre ordre de coses, la construcció d'un *Viure Bé* per contrarestar la Crisi Global, significa acabar amb el consumisme, el malbaratament i el luxe, consu-

mir només allò necessari, baixant la palanca econòmica global fins a nivells de producció i consum d'energia que la salut i els recursos del planeta permetin.

Per aconseguir-ho, es requereix un canvi sobretot als països del nord. Han d'assumir la seva responsabilitat dels danys, aturar el canvi climàtic i la sobreexplotació dels recursos naturals, i afrontar l'esgotament irrevocable de la matèria i l'energia. Han de pagar el "deute ecològic" en comptes que els països del sud paguin el deute extern, i no només amb els països del sud sinó amb tots els països del món.

A les famílies de l'altre pol de la societat que no més cerquen luxes a canvi que milions i milions no tinguin possibilitats de viure bé, que gasten milions de dòlars en aprimar-se, en combatre l'obesitat, mentre milions moren de fam cada any i la salut del planeta s'agreuja, a aquestes famílies se les ha de persuadir a abandonar el luxe i l'excés de consum, que no pensin només en els diners, en acumular capital, sinó que pensin en la resta, en la humanitat, en el planeta, en la Mare Terra.

Per la gravetat del fenomen, totes les economies occidentals han de donar immediatament un gir radical en el seu rumb. Han d'iniciar les transformacions estructurals necessàries per substituir els actuals models de desenvolupament basats en la mercaderia, en l'explotació irracional de la humanitat i els recursos naturals, en el malbaratament d'energia i en el consumisme.

En un període relativament curt, han d'abandonar la industrialització i la fe en el desenvolupament, així com, també, guarir la seva addicció a solucions tècniques de gran escala. Iniciar canvis locals, regionals i globals vers models que prioritzin la vida, l'harmonia i la complementació entre els éssers humans i amb la natura.

En la construcció del Viure Bé, la nostra riquesa econòmica i espiritual està directament lligada al respecte a la Mare Terra i a l'ús respectuós de les riqueses que ella ens vulgui donar. L'única alternativa per al món en aquesta Crisi Global, l'única solució a les crisis de la natura, és que els éssers humans reconeguem que som part de la Mare Natura, que necessitem restablir les relacions complementàries, de respecte mutu i d'harmonia amb ella.